

**แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน
วนอุทยานปราณบุรี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**
**The Teenagers Participation Guidelines in Conservation Pine Forest
Pranburi National Park, Pranburi District, Prachuabkirikhun Province, Thailand**

พิทักษ์ คีรวิงค์ ฐานิสรา ชมชื่นใจ* ณิชฎกร อบมาลี และ จริยา รอดเผือก
สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
*E-mail : pook_kit@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง "การวางแผนการสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสน" กรณีศึกษาวนอุทยานปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ของวนอุทยานปราณบุรีจำนวน 12 คน ชาวบ้านจำนวน 20 คน คณะครูจำนวน 20 คน และผู้ที่ให้ความสนใจที่มารับบริการจำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนยังต้องการการสนับสนุนอีกมาก ในเรื่องของเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ป่าสน และเรื่องของเงินงบประมาณ ด้านปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมนั้นมีดังนี้ คือ 1. ด้านความต่อเนื่อง กิจกรรมในการปลูกป่ามีระยะเวลาอันสั้น และขาดความสม่ำเสมอ 2. ด้านงบประมาณ เป็นการขาดเงินทุนในการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าสน 3. ด้านขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม เป็นการ ความเข้าใจในธรรมชาติได้น้อย ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ 4. ด้านการให้ความร่วมมือ คนที่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ป่าสนนั้นส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ ขาดคนในพื้นที่ให้ความร่วมมือ สรุปการวิจัยครั้งนี้ได้ว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนของเยาวชนในเขตวนอุทยานปราณบุรียังไม่ค่อยเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางมากนัก และเยาวชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของป่าสน อีกทั้งป่าสนยังไม่เป็นที่รู้จักของเยาวชนมากนัก ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เยาวชนไม่ได้รับการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ การปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ป่าสน แนวทางการสร้างการมีส่วนร่วม คือ 1.สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม 2.การให้ชุมชนเกิดการพัฒนา 3.การให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะงานวิจัย คือ การให้เยาวชนได้รับโอกาส ได้รับการสนับสนุน และได้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนการอนุรักษ์ป่าสนอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : วนอุทยานปราณบุรี, การมีส่วนร่วมของเยาวชน, การอนุรักษ์ป่าสน

Abstract

The purpose of this research was to study youth participation and the problems in pine forestry preservation in the Pranburi National Park, Pranburi District, Prachuabkirikhun. The informants were 12 officers of the Pranburi National Park, 20 villagers in the local area, 20 teachers and 12 other people interested in the project. The findings of the research are that the youth still need time and budget to support their participation on pine forestry preservation. Many problems found were in participation; they included 1) continuation- there was plans or resources for the continuation of this activity once the initial short term program was completed, 2) budget - the budget was insufficient to plant any pine trees, 3) lack of knowledge - people lacked knowledge and understanding of the environment and how to live with nature, 4) participation – people who participated in pine forestry preservation were people who

lived outside of the area but people who lived in the area did participate. The conclusion of the research is that participation in pine forestry preservation was not popular with the youth and they still lacked knowledge to understand the importance and value of pine forestry preservation.

Keywords : Pranburi National Park, Participation of teenagers, Pine forest conservation

บทนำ

ปัจจุบันนี้ประชาชนส่วนใหญ่เริ่มให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ป่าสนมากขึ้น เนื่องจากว่าได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของป่าสน ป่าสน มีกระจายอยู่เป็นหย่อม ๆ มีอยู่ตามที่เขาและที่ราบบางแห่งที่มีระดับสูงจากน้ำทะเลตั้งแต่ 200 เมตรขึ้นไป ป่าสนมักขึ้นในที่ดินไม่อุดมสมบูรณ์ เช่น สันเขาที่ค่อนข้างแห้งแล้ง ประเทศไทยมีสนเขาเพียง 2 ชนิดเท่านั้น คือสนสองใบและสนสามใบ และพวกก้อต่าง ๆ ขึ้นปะปนอยู่ พืชชั้นล่างมีพวกหญ้าต่าง ๆ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. เข้าถึงได้จาก: <http://th.wikipedia.org>. (วันที่ค้นข้อมูล: 10 กุมภาพันธ์ 2553).)

ป่าสนนับว่าเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างหนึ่ง ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources) หมายถึง สิ่งที่ปรากฏอยู่ตามธรรมชาติหรือสิ่งที่ขึ้นเอง อำนาจประโยชน์แก่มนุษย์และธรรมชาติด้วยตนเอง (ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง, 2523:4) ถ้าสิ่งนั้นยังไม่ให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ ก็ไม่ถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติ (เกษม จันทรแก้ว, 2525:4)

ป่าสนนับว่ามีประโยชน์และความสำคัญมาก เป็นส่วนหนึ่งของวัฏจักรป่า ช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำ ช่วยปรับสภาพบรรยากาศ เป็นแหล่งบ่งชี้สัตว์ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ เป็นแนวป้องกันลมพายุและช่วยลดมลพิษทางอากาศ (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2547)

การมีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องทรัพยากรทางธรรมชาติจึงเป็นเรื่องที่เป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคม "การมีส่วนร่วม" หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชนและเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่ (กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร, 2549)

ดังนั้นเราควรสร้างจิตสำนึกรักป่าสนให้กับเยาวชนเสียตั้งแต่เนิ่นๆ เพื่อการอนุรักษ์ป่าสนที่ยั่งยืน นับได้ว่าเป็นแนวโน้มอันดีที่เด็กหรือเยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของป่าสนทั้งนี้เพราะป่าชายสนยังเป็นแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติที่มีประโยชน์อย่างมากเพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่นอกห้องเรียนเป็นการเรียนรู้ธรรมชาติด้วยตนเอง แม้ว่าโรงเรียนจะมีการเรียนการสอนในเรื่องของป่าสนก็ตาม แต่เยาวชนจะได้รับความรู้และประสบการณ์ ตรงจากการมาเรียนรู้ธรรมชาติด้วยตนเอง ณ สถานที่จริง

ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจในการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนในเขตวนอุทยานปราณบุรี รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์และแนวทางในการนำไปพัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของป่าสนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ในเขตวนอุทยานปราณบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนในเขตวนอุทยานปราณบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนในเขตวนอุทยานปราณบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ในเขตนอุทยานปราณบุรี
2. ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนในเขตนอุทยานปราณบุรี
3. ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนในเขตนอุทยานปราณบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาคั้งนี้ ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนในเขตนอุทยานปราณบุรี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ใช้เวลาทั้งสิ้น 4 เดือนตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2552 - 31 มีนาคม 2553

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษา"การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน กรณีศึกษา วนอุทยานปราณบุรี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อให้การเก็บข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมที่ศึกษา และตรงตามวัตถุประสงค์ จึงมีวิธีการศึกษา ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่ของวนอุทยานปราณบุรีจำนวน 12 คน รวมไปถึงชาวบ้านจำนวน 20 คน คณะครูจำนวน 20 คน และผู้ที่ให้ความสนใจที่มาใช้บริการในวนอุทยานปราณบุรี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน 20 คน รวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 72 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่

1. แนวคำถามในการวิจัยโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบลูกโซ่ ผู้ศึกษาได้กำหนดแนวคำถามไว้ล่วงหน้าเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการศึกษา อีกทั้งการสร้างกรอบแนวสัมภาษณ์ไว้จะทำให้ผู้ศึกษาสามารถที่จะวางกรอบข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา อีกทั้งสามารถที่จะเก็บข้อมูลได้ง่ายขึ้น จนได้ข้อมูลมากที่สุด
2. กล้องถ่ายรูป กล้องถ่ายรูปรูปเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลขณะทำการสัมภาษณ์และเก็บภาพกิจกรรมบางอย่างที่น่าสนใจ เพื่อเป็นการสะท้อนให้เห็นภาพที่แท้จริง รวมทั้งทำให้เกิดความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น และเห็นความชัดเจนขึ้น
3. สมุดบันทึก ในการสัมภาษณ์ใช้บันทึกข้อมูลบันทึกเป็นลายมือผู้ศึกษาเอง ในวันเวลา สถานที่ ในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้ในการบันทึกผลสมุดบันทึกทำให้ผู้ศึกษานั้นใช้เป็นข้อเท็จจริงจากบุคคลที่สัมภาษณ์ข้อมูลที่ครอบคลุมครบถ้วน
4. การสังเกต เป็นการลงพื้นที่เข้าไปเพื่อดูสภาพทั่วไปโดยปราศจากการสัมภาษณ์ การสังเกตนั้นเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำหรับการเก็บข้อมูล เพราะการสังเกตนั้น บางสิ่งผู้ศึกษาไม่ต้องไปสัมภาษณ์จากบุคคลที่ควรจะศึกษา สามารถที่จะทราบถึงข้อมูลโดยการสังเกต และนำมาประมวลผลเป็นประเด็นคำตอบได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ลำดับขั้นตอนในการเข้าถึงข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลขั้นทุติยภูมิ โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการศึกษา

2. การเก็บข้อมูลชั้นปฐมภูมิ โดยการสอบถามรอบไปถึงการสัมภาษณ์พูดคุยกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานปราณบุรี ชาวบ้าน และคณะครูที่มาศึกษาดูงานในวนอุทยานปราณบุรี การสัมภาษณ์นั้นทำให้ได้รับข้อมูลที่หลากหลาย สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ว่าข้อมูลใดเป็นจริง หรือข้อเท็จจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลจากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอข้อมูลตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งในแต่ละประเด็น นำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้ในการศึกษา นำมาเขียนและสรุปรายงานผลการศึกษาลักษณะของปรากฏการณ์ที่ผู้ศึกษาได้ลงไปในพื้นที่

ผลการวิจัย

จากการศึกษา "การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน กรณีศึกษา วนอุทยานปราณบุรี อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ของการศึกษาแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ในเขตวนอุทยานปราณบุรี
2. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ในเขตวนอุทยานปราณบุรี
3. แนวทางพัฒนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน

1. การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ในเขตวนอุทยานปราณบุรี

1.1 วนอุทยานปราณบุรี

ในเขตพื้นที่ของวนอุทยานปราณบุรีเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติสูง เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ และมีทรัพยากรทางธรรมชาติอันประกอบไปด้วยป่าชายเลน ป่าสน และทรัพยากรสัตว์น้ำ จากการที่พื้นที่ในวนอุทยานนั้นเป็นแหล่งพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในเรื่องของธรรมชาติ จึงทำให้เป็นพื้นที่ที่น่าสนใจสำหรับการเข้ามาศึกษาดูงานเพื่อนำไปเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ

1.2 สภาพปัญหา

จากในอดีตนั้นเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานได้ให้ความสำคัญในการปลูกป่าชายเลนเป็นส่วนใหญ่ จนทำให้ในเขตพื้นที่ของวนอุทยานในส่วนที่เป็นป่าชายเลนเต็มไปด้วยพืชพรรณของป่าชายเลนจนลืมความสำคัญ ของป่าสนลงไป เมื่อเกิดลมพายุแรงชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนมาก เนื่องจากไม่มีแนวป่าไม้เป็นที่กำบังลม ทำให้ลมพายุสร้างความเสียหายให้กับบ้านเรือนริมทะเล หรือแม้กระทั่งเวลาน้ำขึ้นสูงจะไม่มีแนวต้นไม้ซึ่งเป็นเสมือน เกาะกำบังกระแสน้ำให้กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน จึงได้เกิดการรวมกลุ่มระหว่างชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานว่าควรมีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทางวนอุทยานปราณบุรีได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่เข้ามาสำรวจในพื้นที่บริเวณติดชายฝั่งทะเลเพื่อศึกษาปัญหา โดยมีหัวหน้าศูนย์วนอุทยานปราณบุรีเป็น แกนนำในการหาแนวทางอนุรักษ์ป่าสนและชาวบ้านกลุ่มอนุรักษ์ที่ร่วมกันค้นหาแนวทาง การแก้ไขโดยอาศัยแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

1.3 การมีส่วนร่วม

ในการลงศึกษาในพื้นที่ทำให้ทราบว่านอกจากชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานที่เข้ามามี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสนแล้วนั้น ยังมีเยาวชนในพื้นที่เป็นส่วนหนึ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า สน ไม่ใช่เพียงแต่ได้รับความร่วมมือจากเยาวชนในท้องถิ่นเท่านั้น ในการอนุรักษ์ป่าสนยังได้รับความร่วมมือจาก เยาวชนในพื้นที่อื่น ๆ ด้วย เช่น นักเรียนโรงเรียนสมถวิล หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นักเรียนโรงเรียน บ้านปรือน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นักเรียนโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา จังหวัดเพชรบุรี นักเรียนโรงเรียน

วิทยาลัยการอาชีพบางสะพาน อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และ คณะชมรม ดี.เจ. เขาวชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเพชรบุรี

สืบเนื่องจากโรงเรียนและหน่วยงานที่กล่าวมาข้างต้นได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของ จึงได้เกิดโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นเขาวชนจากโรงเรียน และหน่วยงานดังกล่าว ไม่ได้มา ร่วมกิจกรรมทุกคน เพราะในการมาลงพื้นที่ในการอนุรักษ์ป่าสนส่วนใหญ่แล้วนั้นอาศัยความสมัครใจในการเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้ให้และผู้รับ ในส่วนของวนอุทยานได้ให้ความช่วยเหลือด้านอาสาสมัครมาช่วยดูแลทรัพยากรธรรมชาติ โรงเรียนและหน่วยงานได้เรียนรู้ศึกษาธรรมชาติไปในตัว กล่าวคือ การได้ศึกษาและเรียนรู้ความเป็นธรรมชาติจากการปฏิบัติ ได้สัมผัสธรรมชาติ ไม่ใช่ได้จากการเรียนการสอน

ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยการปลูกป่าสน ในบางครั้งทางวนอุทยานเป็นผู้จัดทำโครงการ แต่บางครั้งได้รับความร่วมมือจากสถานที่ราชการต่างๆ เป็นผู้จัดทำโครงการ แล้วจัดส่งหนังสือหรือโครงการเพื่อแจ้งความจำนงในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสน ส่วนใหญ่การเข้ามาทำกิจกรรมเน้นไปที่การกึ่งทำกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงภายในหนึ่งวัน โดยการทำกิจกรรมตั้งแต่เช้าถึงเย็น รูปแบบกิจกรรมโดยทั่วไปกิจกรรมในช่วงเช้าเป็นการเข้ารับฟังการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนลงมือปฏิบัติงานจริง การอบรมนั้นเป็นการเข้ารับฟังการบรรยายให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่อุทยาน เป็นความรู้เกี่ยวกับป่าสน การอนุรักษ์และดูแลป่าสน ช่วงบ่ายเป็นการเข้าร่วมการอนุรักษ์การปลูกป่าโดยมีเจ้าหน้าที่อุทยานคอยเป็นที่เลี้ยยคอยแนะนำ รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในการร่วมทำกิจกรรมนั้นเป็นการร่วมกันปลูกป่าสน

คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์ป่าสน เน้นไปที่ผู้ที่สนใจ เขาวชนที่สนใจการอนุรักษ์ป่าสน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับทางวนอุทยานแบ่งเป็นช่วงอายุเนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบความสามารถ และวุฒิภาวะของแต่ละคนต่างกัน จึงไม่สามารถที่ทำการกิจกรรมเดียวกันหรือเหมือนกันได้ทุกกลุ่มรูปแบบการทำกิจกรรมช่วงอายุเด็กประถมต้น (ป.1- ป.6) วนอุทยานได้ให้นักเรียนเข้าฟังบรรยาย และพานาชมสถานที่จริงและให้เข้ามาร่วมปลูกป่าสนในบริเวณแปลงเพาะชำ เนื่องจากเด็กประถมมีสมาธิที่ค่อนข้างน้อยจึงไม่สามารถจดจ่อหรือทำสิ่งที่ละเอียดอ่อนได้นานทำให้ต้นกล้าเสียหายได้ ในส่วนเขาวชนในระดับมัธยม (ม.1 - ม.6) เป็นเขาวชนที่ค่อนข้างมีความรับผิดชอบ รูปแบบการทำกิจกรรม ในช่วงเช้าให้เข้ารับฟังคำบรรยายจากเจ้าหน้าที่ของทางวนอุทยาน ในช่วงบ่ายเป็นการร่วมกันปลูกป่าสนกับคณะเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานเนื่องจากเขาวชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมากในการลงมือปลูกป่าสนนั้น ได้มีการแบ่งเขาวชนออกเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของวนอุทยานเป็นที่เลี้ยยประจำกลุ่ม เพื่อให้ความรู้และทำให้เขาวชนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง เพราะสามารถลงมือปฏิบัติจริงอย่างทั่วถึงทุกคน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ยังให้ความรู้ได้อย่างใกล้ชิด เพื่อให้เขาวชนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

ต้นสนที่นำมาใช้ทำการปลูกป่าสนนั้น ทางเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานเป็นผู้จัดเตรียมไว้ให้กับผู้ที่เป็นอาสาสมัคร การเพาะพันธุ์ของต้นสนวนอุทยานได้เพาะพันธุ์เองโดยใช้วิธีการขยายพันธุ์จากเมล็ดเนื่องจากเป็นวิธีการที่สะดวกและสามารถขยายพันธุ์ได้จำนวนมาก ๆ การเพาะพันธุ์โดยวิธีการเพาะเมล็ดเลือกเก็บผลที่แก่ โดยผลมีสีน้ำตาล ตรงส่วนปลายของผล และเมล็ดจะมีสีน้ำตาลแกมเหลือง ถ้าเป็นผลอ่อนสีผิวเป็นสีเขียว เมล็ดมีสีขาว ผลแก่จะมีอัตราการงอกดีกว่าผลอ่อน นำผลที่เก็บได้มาฝึงในที่ร่มประมาณ 3-5 วัน ผลจะแตกออก เมล็ดจะร่วงออกมา ผลของต้นสนจะผลิตเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดมีขนาดเล็ก น้ำหนักเบา และนำเมล็ดนั้นไปเพาะพันธุ์โดยการเลือกพื้นที่ว่างแปลงเพาะบริเวณกลางแจ้งที่มีลักษณะเป็นดินทรายหรือดินร่วน มีการระบายน้ำดี มีการยกร่องทำเป็นแปลงเพาะ ความสูงประมาณ 10-20 ซม. กว้างประมาณ 1 เมตร หลังจากหว่านเมล็ดแล้วใช้ดินหรือขี้เถ้า แกลบโรยทับบาง ๆ ใช้ฟางแห้งหรือหญ้าคาคลุมบาง ๆ เพื่อป้องกันเมล็ดสนกระเด็นเวลารดน้ำและช่วยรักษาความชื้นในดิน และทำการฉีดยาฆ่าแมลงป้องกันมดและแมลงกินเมล็ด รดน้ำวันละ 2 ครั้ง ตอนเช้าและตอนเย็น หลังจากเพาะประมาณ 3 วัน กล้าจะเริ่มงอกและงอกหมดภายใน 7 วัน เมื่อกกล้าไม่มีขนาดความ

สูงประมาณ 30 ซม. จึงย้ายกล้าไปปลูก กล้าสูงขึ้นได้ดีในสภาพพื้นที่ทั่ว ๆ ไป แม้จะเป็นดินที่เสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์ หรือเป็นดินเปรี้ยว ดินเค็มหรือดินเป็นกรด อย่างไรก็ตามดินที่เหมาะสมต่อการปลูกสนเป็นดินทรายบริเวณชายทะเล เนื่องจากมีความชื้นในดินสูง การระบายน้ำและอากาศดี ชั้นตอนสุดท้ายคือการนำกล้าไปปลูก โดยเมื่อนำกล้าไม้ไปปลูกต้องฉีกถุงที่บรรจุกล้าไม้เสียก่อน แล้ววางกล้าไม้ลงในหลุม และกลบดินให้เต็มหลุมและเหยียบดินให้แน่นพอประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการเพาะปลูกนั้นทางวนอุทยานปราณบุรีเป็นคนจัดการด้วยตัวเองทั้งหมด โดยได้รับเงินมาสนับสนุนจากคนที่มาศึกษาดูงานและจ่ายเงินค่าบำรุงสถานที่

2. ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ในเขตวนอุทยานปราณบุรี

จากการที่ได้ลงพื้นที่สำรวจวนอุทยานปราณบุรีทำให้ทราบว่าปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจากหลายองค์ประกอบรวมกัน แบ่งออกเป็นด้านๆ ได้ดังนี้

2.1 ด้านความต่อเนื่อง

เนื่องจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสนเป็นการทำกิจกรรมในระยะเวลาอันสั้น และขาดความสม่ำเสมอ กล่าวคือ การที่โรงเรียน หน่วยงานราชการ และผู้ที่ให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสนนั้นจะเข้ามาร่วมทำกิจกรรมเฉพาะในวันสำคัญๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันสิ่งแวดล้อม อีกทั้งระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมจะเป็นแบบวันต่อวันคือเริ่มทำกิจกรรมตั้งแต่ช่วงเช้าและสิ้นสุดกิจกรรมในช่วงเย็น

2.2 ด้านงบประมาณ

การปลูกป่าสนจำเป็นต้องมีงบประมาณที่ใช้ในการมาปลูกป่าสน ไม่ว่าจะเป็นค่ายานพาหนะที่รับส่งผู้ที่สนใจเข้าร่วมการปลูกป่า ค่าอาหาร และเงินค่าบำรุงสถานที่ จึงส่งผลให้เยาวชนที่ต้องการที่จะเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าสนไม่สามารถที่จะทำได้เพียงลำพัง จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีบทบาททางการเงินเพื่อที่จะหาเงินสนับสนุนการทำกิจกรรม แต่ในช่วงที่เศรษฐกิจกำลังตกต่ำ คงเป็นการลำบากในการหาเงินช่วยเหลือโครงการเงินสนับสนุนที่ได้เป็นเงินเพียงเล็กน้อยไม่เพียงพอ จึงทำให้เยาวชนในบางกลุ่มต้องเสียสละในการไม่เข้าร่วมกิจกรรม จึงส่งผลให้ขาดการเข้าถึงการอนุรักษ์ป่าสน และการเรียนรู้การอนุรักษ์ธรรมชาติ

2.3 ด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อม

เรื่องของป่าสนนับว่ายังเป็นเรื่องที่ใหม่ในปัจจุบัน มีผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านไม่มาก ในพื้นที่ปราณบุรีมีเจ้าหน้าที่ของทางวนอุทยานเท่านั้นที่มีความรู้เรื่องนี้เป็นอย่างดี ชาวบ้านส่วนใหญ่เรียนรู้ด้วยตนเองเรียนรู้จากธรรมชาติให้ธรรมชาติเป็นครู จึงส่งผลให้ชาวบ้านมีความรู้ไม่เพียงพอ อีกทั้งการทำความเข้าใจในเรื่องสิ่งแวดล้อมยังเป็นเรื่องที่ยากซึ่งมีความละเอียดลึกซึ้ง จึงมีการเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ป่าสนที่ไม่มากนัก เมื่อเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานได้ทราบถึงปัญหาในเรื่องของการขาดความรู้ของชาวบ้าน จึงได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปฝึกอบรมเพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และนำมาเผยแพร่ความรู้ให้กับชาวบ้านเพื่อชาวบ้านจะได้มีความรู้และได้นำไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นลูกหลาน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสน

2.4 ด้านการให้ความร่วมมือ

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่นั้นได้ทราบว่าบุคคลที่มาร่วมกิจกรรมปลูกป่าสนนั้นเป็นบุคคลจากพื้นที่อื่น ที่ไม่ใช่บุคคลในพื้นที่ ถ้าหากว่าป่าสนได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนมากกว่านี้ป่าสนคงเป็นป่าสนที่อุดมสมบูรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าคนในชุมชนเองยังไม่เห็นความสำคัญมากเท่าที่ควร เป็นการให้ความร่วมมือจากคนในชุมชนเพียงบางส่วนเท่านั้น แต่นับว่าเป็นเรื่องที่ดีที่วนอุทยานปราณบุรีมีผู้นำที่ดีที่คอยชักชวนชาวบ้านให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์ธรรมชาติด้วยการปลูกป่าสน

3. แนวทางพัฒนาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน

3.1 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คือการให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะในชีวิตประจำวันของมนุษย์ล้วนแต่ที่จะต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ แต่การพึ่งพาธรรมชาตินั้นอาจเป็นการรบกวนหรือทำลายธรรมชาติโดยที่ไม่รู้ตัว เพราะฉะนั้นแนวทางการพัฒนาที่ดีที่สามารถทำได้ในตอนนี้เพื่อเป็นการรักษาธรรมชาติให้คงอยู่และเป็นการสอนให้ชาวบ้านในชุมชนร่วมไปถึงเด็ก และเยาวชนทั้งหลายได้ใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างสันติสุข ได้รับความประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย โดยที่ไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับผลกระทบ

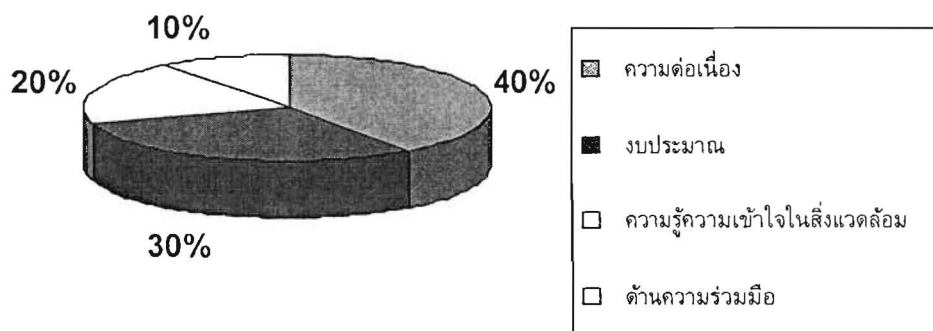
3.2 ด้านการให้ชุมชนมีการพัฒนา

โดยปกติชาวบ้านจะได้รับความรู้ในเรื่องป่าสนจากเจ้าหน้าที่ของวนอุทยานปราณบุรีเพียงทางเดียวย่อมไม่เกิดการพัฒนาที่สูงสุด เพราะฉะนั้นควรจัดให้มีการอบรมความรู้ให้กับชาวบ้านอย่างทั่วถึงโดยแบ่งตามระดับอายุเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงข้อมูล อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนที่ให้ความสนใจได้เข้าร่วมการอบรมเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้อีกด้วย นอกจากนี้ยังต้องเสริมการสาธิตเข้าไปด้วยอีกหนึ่งขั้นตอน ทั้งนี้ก็เพราะชาวบ้านมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน การจัดอบรมเพียงอย่างเดียวเป็นการพูดปากเปล่า ไม่เห็นถึงภาพที่แสดงออกมาจึงอาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันได้ อีกทั้งเยาวชนเองไม่ชอบการนั่งฟังถ้าเป็นการบรรยายเชิงสาธิตแล้วนั้นย่อมสร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและเป็นกันเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ

3.3 ด้านการมีส่วนร่วม

การทำให้เยาวชนได้เข้ามาสัมผัส ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสนนั้นต้องทำให้เป็น จุดสนใจด้วยการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อเปิดโอกาสให้ทางโรงเรียนหรือหน่วยงานทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเยาวชนได้มีโอกาสพาเยาวชนเข้ามาเรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ป่าสนจากศูนย์การเรียนรู้ที่ทางวนอุทยานปราณบุรีจัดขึ้น อีกทั้งยังต้องมีศูนย์แจ้งข้อมูลข่าวสาร เพื่อแจ้งให้เยาวชนและผู้สนใจได้รับรู้เรื่องราวทั่วไปในส่วนของการอนุรักษ์ป่าสน นอกจากนี้ยังต้องให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติควบคู่ไปด้วยเพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อที่จะได้ใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์อย่างสงบสุขและไม่ไปรบกวนธรรมชาติ

Model แสดงอัตราส่วนปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน

ภาพที่ 1 Model แสดงอัตราส่วนปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน

สรุปผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนของเยาวชนในเขตนอุทยานปราณบุรียังไม่ค่อยเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางมากนัก เนื่องจากเยาวชนในท้องถิ่นไม่ได้รับการกระตุ้นและการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เยาวชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่จะตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของป่าสน อีกทั้งป่าสนยังไม่เป็นที่รู้จักของเยาวชนมากนัก

ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสน ในเขตนอุทยานปราณบุรีพบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากการที่เยาวชนไม่ได้รับการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ การปลูกฝังค่านิยมในการอนุรักษ์ป่าซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะป่าสนที่กำลังเป็นที่นิยมปลูกกันในปัจจุบัน การศึกษาถึงคุณประโยชน์ของป่าสนที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิต การปลูกป่าสนเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในระยะเวลาสั้นๆ ในช่วงวันสำคัญเท่านั้น ทำให้เยาวชนไม่ได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าสนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งทางวนอุทยานปราณบุรีเองก็ได้จัดให้มีเจ้าหน้าที่ที่คอยดูแลเรื่องการปลูกป่าหรือดูแลป่าสนอยู่แล้ว การที่ทางวนอุทยานปราณบุรีจัดให้มีโครงการอนุรักษ์ป่าสนขึ้นมานั้นก็เพื่อสาเหตุที่จะหล่อหลอมให้เยาวชนรู้จักการอนุรักษ์ป่าอนุรักษ์น้ำ และร่วมปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความรักธรรมชาติ เพื่อที่จะให้ช่วยกันดูแลรักษาให้ธรรมชาติของป่าสนอยู่กับเราไปชั่วลูกชั่วหลาน

แนวทางการมีส่วนร่วมในเขตนอุทยานปราณบุรี คือการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อลดการทำลายธรรมชาติ การให้ความรู้เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกันและการสร้างความมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์ป่าสนร่วมกัน

อภิปรายผล

ป่าสนถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิต ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ท่ามกลางกระแสแรงจูงใจรับมือและสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองในการต่อต้านภาวะโลกร้อน ได้มีการปลูกป่าเพื่อเสริมสร้างอากาศที่ดี ไม่เป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต ได้มีการปลูกป่าสนมากขึ้น การเพิ่มจำนวนของป่าไม้สามารถลดปัญหามลพิษทางอากาศ ลดปัญหาโลกร้อน ป่าสนยังมีความสำคัญในการปรับสภาพบรรยากาศ เป็นแหล่งบ่งชี้ปัจจัยที่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ เมื่อปลูกป่าสนจำนวนมากสามารถเป็นแนวป้องกันลมพายุ

เยาวชนคือผู้ที่เติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีบทบาทเป็นทั้งผู้สร้างและผู้ทำลาย จึงควรสนับสนุนให้เยาวชนเป็นผู้สร้าง โดยหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรปลูกฝังให้ความรู้กับเยาวชนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม ให้เยาวชนตระหนักและเห็นคุณค่าของตนเองและร่วมคิด ร่วมทำ มีพลังสร้างสรรค์ที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการคืนสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับธรรมชาติ ทำให้เยาวชนรู้จักคิด ร่วมมือกันปลูกป่าสน ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดและเป็นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตทั้งในเขตนอุทยานและพื้นที่ทั่วไป หยุดความคิดที่จะทำลายธรรมชาติ แล้วหันมาปลูกป่าสนเพื่อมอบความสุขให้กับสิ่งมีชีวิต ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมด้วยกัน ทั้งนี้ทั้งการอนุรักษ์ป่าสนควรจะให้เยาวชนเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะงานวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการวางแผนทางการสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าสน จากการศึกษาพบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าสนนั้นเยาวชนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ขาดการสนับสนุน และขาดโอกาส ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะดังนี้ คือ การจัดทำโครงการอนุรักษ์ป่าสนเป็นโครงการต่อเนื่องและทำเป็นประจำ เพื่อให้เยาวชนได้เกิดความคุ้นเคย และได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติอย่างไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ควรมีการตั้งเงินงบประมาณส่วนกลางเพื่อใช้ในกิจกรรมอนุรักษ์ป่าสนขึ้น เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการดำเนินกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป คือ การศึกษาความเป็นธรรมชาติที่หลากหลาย อาจจะเป็น การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการอนุรักษ์ป่าในแต่ละประเภท นอกจากนั้นควรมีการศึกษา การอนุรักษ์ป่าสนในบริเวณหรือสถานที่อื่น ๆ ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- [1]ทวี ทองสว่าง และ ทศนีย์ ทองสว่าง.2523.การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์ กรุงเทพฯ. หน้า 283
- [2]เกษม จันท์แก้ว.2547.การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบผสมผสาน.พิมพ์ครั้งที่2.
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ. หน้า 326
- [3]วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.วิธีสืบค้นวัสดุสารสนเทศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :
[Http: //th.wikipedia.org](http://th.wikipedia.org). (วันที่ค้นข้อมูล: 10 กุมภาพันธ์ 2552.)
- [4]การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. ทรัพยากรป่าไม้และการจัดการ ในเอกสารบรรยาย โครงการอบรมผู้นำ
เยาวชน เครือข่ายการจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่า 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ณ เขมืองแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
- [5]กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร.การมีส่วนร่วมของประชาชน ในเอกสารการประชุมสำนักงานปลัดกระทรวง
สาธารณสุข 21 กันยายน 2549